

... NEMOĆNIMA VJERAN SAVEZNIK

Svoj „neutralni“ stav Mletačka republika mijenja onog časa kada stupa u dugotrajn rat sa Osmanlijskom imperijom, 1463. godine. Sada ona veoma brine o unutrašnjim sukobima među albanskim plemenskim starješinama i ulaže napore da ojača Skenderbegovu vlast nad njima.

Mlečani upućuju najistaknutije vlastelinae za providure u albanske gradove, sa većim odredima najamnika da bi ih čuvali od turskih napada. Poslije Skenderbegove smrti Mlečani su pokušavali da okupe njegove saborce i pristalice. Obezbjedivali su Kroju, Drač i Skadar. Samo u martu 1470. godine odvojili su za odbranu ovih gradova 30.000 dukata i poručili nove topove za odbranu Skadra i Kroje.

Zapadne hrišćanske države u svim svojim planovima o hrišćanskim ratovima računali su sa Skenderbegom. Tako su ga Mlečani obavezali na pomoć ugarskoj vojsci prilikom njenog prodora na Kosovo. Ali kako su ubrzo bili poraženi Skenderbeg nije ni stigao da se pridruži ovom ugarskom pohodu na Turke. Već je bilo riječi i o Skenderbegovoj želji da se priključi mađarsko-poljskoj vojsci koja je, takođe, doživjela poraz kod Varne. I papa Pije II uveo ga je u svoj „sveti savez“ za obračun sa Osmanlijama. Što do realizacije ovih planova nije došlo najmanja je krivica albanskog vode.

Mnogi od tih saveza raspadali su se zbog sukoba interesa samih velikih sila koje su ih pravile. Hrabri balkanski gorštaci i njihov voda dobro bi im dolazili u situacijama kada je trebalo slabiti vojnu moć Turaka i olakšavati sopstvene pozicije. U izmijenjenim okolnostima — novih dogovora i mirovnih sporazuma moćnika — Đurađ Kastriot bi ostajao sam sa svojim ratnicima, prepušten na milost i nemilost velikoj osmanlijskoj sili.

Četvrt vijeka Skenderbegove vladavine ostaviće značajan trag u odnosima brdskih albanskih plemena sa susjednim narodima, a naročito sa zetskim i srpskim velmožama. To će naročito dolaziti do izražaja tokom vjekovne borbe s Osmanlijama — u obliku uzajamnog pomaganja, zajedničkih akcija i saveza za dizanje ustanaka protiv Turaka.

Određeni oblici zajedništva i prijateljstva među albanskim i srpskim plemenima postojali su i odranije. Albanske velmože su — vodeći računa o spostvenim interesima i o jačanju vlasti na svojim teritorijama — pružali pomoć srpskim kraljevima i carevima u ratu sa Vizantijom. To je posebno dolazilo do izražaja u vrijeme širenja srpskog carstva — u doba Nemanjića, a naročito Milutina i cara Dušana.

Zajednička opasnost od Turaka zblizavala je i kasnije albansku i srpsku vlastelu, koja je pribjegavala i određenim savezima — međusobnim i sa drugim velikim silama, posebno sa Mlečanima — pripremajući se za odbranu od Osmanlija. Tako je poznat „Zetski zbor“, skup glavara 51 srpskog i albanskog planinskog plemena.

U pristupu mletačkog providura za Albaniju, Jovana Bolanija, i „velikog vojvode“ zetskog, a kasnije crnogorskog velmože, Stefana Crnojevića, oni su 6. septembra 1455. godine, na ostrvu Vranjini u Skadarskom jezeru, donijeli odluku da prihvataju mletačku vlast „po svojoj dobroj volji i bez ikakve prinude.“ Pred turskom najezdom tada su se „na vjernost Mlečanima zakleli: Hoti, Mataguži, Kuči, Piperi, Lužani, Bjelopavlići, Nikšići i drugi vlastelini ova dva naroda, predstavnici 51 opštine ili družine.“

Po prvi put ujedinjujući albanska plemena, Đurađ Kastriot je te veze sa crnogorskim i srpskim despotovinama razvijao u duhu najboljih tradicionalnih etičkih normi svojih predaka: vjernosti prijateljima i zadatoj riječi. Tako postoje spisi — srpske povelje iz srednjeg vijeka — koje dokazuju čvrste veze Đurđa Kastriota sa despotom Đurđem Brankovićem. One nijesu oslabile ni poslije pomenutog nesporazuma između Skenderbega i srpskog despota, godine 1444, kada albanskom vodi nije dozvoljen prelazak s vojskom preko srpskih teritorija za pomoć mađarsko-poljskom pohodu na Turke.